

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาด้านวิชาการของ คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา กรณีศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. กฎหมายที่เกี่ยวกับเขตพื้นที่การศึกษาและคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา
2. โครงสร้างการบริหารงานและอำนาจหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
3. โครงสร้างการบริหารงานและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา
4. แนวคิดและทฤษฎีการบริหารแบบมีส่วนร่วม
5. การบริหารงานวิชาการ
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กฎหมายที่เกี่ยวกับเขตพื้นที่การศึกษาและคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

1. ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดและแก้ไขเปลี่ยนแปลงเขตพื้นที่การศึกษา เป็นเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศกำหนดและแก้ไขเปลี่ยนแปลงเขตพื้นที่การศึกษา เป็นเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (ราชกิจจานุเบกษา, 2553 ก : 28 - 61) ดังนี้

ตามที่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 กำหนดให้มีเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ โดยคำแนะนำของสภาการศึกษาเมื่อคราวประชุม ครั้งที่ 2/2553 วันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2553 ได้กำหนดและแก้ไขเปลี่ยนแปลงเขตพื้นที่การศึกษาและ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา จำนวน 183 เขต

ให้เขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 1 เปลี่ยนแปลงเป็นเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปัตตานี เขต 1 ประกอบด้วยท้องที่ อำเภอเมืองปัตตานี อำเภอยะหริ่ง อำเภอปะนาเระ และอำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี

ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 1 เปลี่ยนแปลงเป็นสำนักงานเขตพื้นที่
ประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 ตั้งอยู่ที่ อำเภอเมืองปัตตานี

2. ประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา และการเลือกคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) ได้ประกาศหลักเกณฑ์
วิธีการสรรหา และการเลือกคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ดังนี้

ด้วยคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา 182 เขต จะพ้นจากตำแหน่งตามวาระ
ซึ่งกฎกระทรวง กำหนดจำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธาน
กรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการเขต
พื้นที่การศึกษา พ.ศ. 2546 กำหนดให้ ดำเนินการสรรหากรรมการใหม่ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่
ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่ง เพื่อให้การสรรหาและการเลือกคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาเป็นไป
ด้วยความเรียบร้อย

อาศัยอำนาจตามความแห่งกฎกระทรวง กำหนดจำนวนกรรมการ คุณสมบัติ
หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา และการเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง
และการพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา พ.ศ. 2546 และระเบียบ
คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนว่า ด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการคัดเลือกผู้แทนผู้รับ
ใบอนุญาตและผู้แทนครู เพื่อแต่งตั้งเป็นกรรมการ ในคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา พ.ศ. 2552
จึงประกาศหลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา และการเลือกคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ดังนี้

ข้อ 1 ในประกาศนี้

“กฎกระทรวง” หมายความว่า กฎกระทรวงกำหนดจำนวนกรรมการ คุณสมบัติ
หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งและ
การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา พ.ศ. 2546

“ระเบียบ” หมายความว่า ระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ว่าด้วย
หลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกผู้แทนผู้รับใบอนุญาตและผู้แทนครู เพื่อแต่งตั้งให้เป็นกรรมการ
ในคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา พ.ศ. 2552

“ประกาศ” หมายความว่า ประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา และการเลือกคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

“องค์กรชุมชน” หมายความว่า ชุมชนหรือองค์กรที่มีประชาชนในเขตพื้นที่การศึกษา
รวมตัวกันไม่น้อยกว่า 15 คน เพื่อดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและชุมชนโดยส่วนรวม

อย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี มีผลงานที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษารับรอง มีที่ตั้งขององค์กรหรือสาขาเป็นที่แน่นอนอยู่ในเขตพื้นที่การศึกษานั้นและไม่มี ฐานะเป็นนิติบุคคล

“องค์กรเอกชน” หมายความว่า สมาคม มูลนิธิ สหกรณ์ หรือองค์กรที่เรียกชื่ออื่นที่มี ฐานะเป็นนิติบุคคล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยส่วนรวม อย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี และมีที่ตั้งขององค์กรหรือสาขาเป็นที่แน่นอนอยู่ในเขต พื้นที่การศึกษานั้น ยกเว้นสมาคมผู้ประกอบวิชาชีพครู สมาคมผู้ประกอบวิชาชีพบริหารการศึกษา และสมาคม ผู้ปกครองและครู

“องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” หมายความว่า องค์กรการบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์กรบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่ได้รับ การจัดตั้งตามกฎหมาย ซึ่งมีเขตบริหารราชการอยู่ในเขตพื้นที่การศึกษานั้น

“สมาคมผู้ประกอบวิชาชีพครู” หมายความว่า สมาคมของผู้ประกอบวิชาชีพครูที่มี วัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีที่ตั้งของสมาคมหรือสาขาอยู่ในเขต พื้นที่การศึกษานั้น

“สมาคมผู้ประกอบวิชาชีพบริหารการศึกษา” หมายความว่า สมาคมของผู้ประกอบ วิชาชีพบริหารการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีที่ตั้ง ของสมาคม หรือสาขาอยู่ในเขตพื้นที่การศึกษานั้น

“สมาคมผู้ปกครองและครู” หมายความว่า สมาคมผู้ปกครองและครูที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาการศึกษาหรือสถานศึกษาแห่งใดแห่งหนึ่ง ในเขตพื้นที่การศึกษานั้น

“ครู” หมายความว่า บุคคลซึ่งประกอบวิชาชีพหลักทางด้านการเรียนการสอนและ การส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษาปฐมวัย ขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษา ที่ต่ำกว่าปริญญาทั้งของรัฐและเอกชน

“ผู้รับใบอนุญาต” หมายความว่า ผู้รับใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนตามกฎหมายว่า ด้วยโรงเรียนเอกชน

“ผู้บริหารสถานศึกษา” หมายความว่า บุคคลซึ่งปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้บริหาร ในสถานศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาอื่นที่จัดการศึกษาปฐมวัย ขั้นพื้นฐานและ อุดมศึกษา ที่ต่ำกว่าปริญญาทั้งของรัฐและเอกชน

“ผู้บริหารการศึกษา” หมายความว่า บุคคลซึ่งปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้บริหาร นอกสถานศึกษาในระดับเขตพื้นที่การศึกษา

“บุคลากรทางการศึกษา” หมายความว่า บุคคลซึ่งทำหน้าที่สนับสนุนการศึกษา ให้บริการหรือปฏิบัติงานเกี่ยวเนื่องกับการจัดกระบวนการเรียนการสอน การนิเทศ และการบริหาร การศึกษาในหน่วยงานการศึกษาต่าง ๆ ซึ่งหน่วยงานการศึกษากำหนดตำแหน่งให้ต้องมีคุณวุฒิทางการศึกษา

“ประธานกรรมการ” หมายความว่า ประธานกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

“คณะกรรมการสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิ” หมายความว่า ผู้ว่าราชการจังหวัดของจังหวัด ที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตั้งอยู่ หรือผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร แล้วแต่กรณี เป็นประธาน ผู้แทนสภาวัฒนธรรมจังหวัดหรือผู้แทนสภาวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ผู้แทนผู้บริหารสถานศึกษา ผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาระดับปริญญา ซึ่งมีที่ตั้งหรือมีวิทยาเขตตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ การศึกษานั้น และผู้ที่ได้รับเลือกเป็นกรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรชุมชน กรรมการที่เป็นผู้แทน องค์กรเอกชน กรรมการที่เป็นผู้แทนสมาคมผู้ประกอบการวิชาชีพครู กรรมการที่เป็นผู้แทนสมาคม ผู้ประกอบการวิชาชีพบริหารการศึกษา และกรรมการที่เป็นผู้แทนสมาคมผู้ปกครองและครู เป็นกรรมการ โดยให้คณะกรรมการเลือกกรรมการคนหนึ่ง เป็นเลขานุการ ทั้งนี้ ให้ดำเนินการสรรหากรรมการ สรรหาผู้ทรงคุณวุฒิให้แล้วเสร็จตามปฏิทินการดำเนินงานที่กำหนด

หลักเกณฑ์และวิธีการสรรหาและการเลือกคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาที่เป็น ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรเอกชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบการ วิชาชีพครู ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบการวิชาชีพบริหารการศึกษา ผู้แทนสมาคมผู้ปกครองและครู และ ผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งที่กำหนดในกฎกระทรวงและนอกจากที่กำหนดในกฎกระทรวง ผู้แทนผู้รับใบอนุญาต และผู้แทนครู ที่กำหนดในระเบียบ ให้เป็นไปตามประกาศฉบับนี้

ข้อ 2 กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการ

ในกรณีมีปัญหาเกี่ยวกับการเสนอชื่อผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรเอกชน ผู้แทน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบการวิชาชีพครู ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบการ บริหาร การศึกษา ผู้แทนสมาคมผู้ปกครองและครู การสรรหาผู้บริหารสถานศึกษาและผู้แทนสถาบันอุดมศึกษา เป็นกรรมการสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิ การสมัครเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ การเสนอชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนผู้รับใบอนุญาตและผู้แทนครู ตามระเบียบ ให้คณะกรรมการวินิจฉัยปัญหาที่ผู้อำนวยการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแต่งตั้งเป็นผู้วินิจฉัย

ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติ หรือดำเนินการสรรหาการเลือกประธานกรรมการ และกรรมการที่ไม่อาจวินิจฉัยโดยคณะกรรมการวินิจฉัยของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา แต่งตั้ง ให้เสนอเลขานุการคณะกรรมการขึ้นพื้นฐานพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

ข้อ 3 จำนวนคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา มีจำนวน 15 คน โดยสรรหาและเลือกตามกฎกระทรวง สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาใดที่มีกลุ่มส่งเสริมสถานศึกษาเอกชน (มาตรา 16 แห่ง พ.ร.บ. โรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 ยกเว้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 1 เขต 2 และเขต 3) ให้มีกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาเพิ่มขึ้นอีก 2 คน คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาประกอบด้วย

1. ประธานกรรมการ (มาจากผู้ทรงคุณวุฒิ)
2. กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรชุมชน จำนวน 1 คน
3. กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรเอกชน จำนวน 1 คน
4. กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 คน โดยให้มีผู้แทนจากเทศบาล จำนวน 1 คน เว้นแต่ในเขตพื้นที่การศึกษาที่เป็นที่ตั้งของเมืองพัทยา ให้มีผู้แทนจากเมืองพัทยา จำนวน 1 คน และเขตพื้นที่การศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครให้มีผู้แทนจากกรุงเทพมหานคร จำนวน 2 คน
5. กรรมการที่เป็นผู้แทนสมาคมผู้ประกอบวิชาชีพครู จำนวน 1 คน
6. กรรมการที่เป็นผู้แทนสมาคมผู้ประกอบวิชาชีพบริหารการศึกษา จำนวน 1 คน
7. กรรมการที่เป็นผู้แทนสมาคมผู้ปกครองและครู จำนวน 1 คน
8. กรรมการที่เป็นผู้รับใบอนุญาต จำนวน 1 คน (เพิ่มขึ้น ตามมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน 2550)
9. กรรมการที่เป็นผู้แทนครู จำนวน 1 คน (เพิ่มขึ้น ตามมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน 2550)
10. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม จำนวน 6 คน
11. ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นกรรมการและเลขานุการ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอาจแต่งตั้งรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นผู้ช่วยเลขานุการได้ตามความเหมาะสม

ข้อ 4 คุณสมบัติคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

4.1 คุณสมบัติทั่วไป ประธานกรรมการและกรรมการต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังนี้

- (1) มีสัญชาติไทย
- (2) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย
- (3) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(4) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(5) ไม่เป็นคู่สัญญาตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยพัสดุ พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือสถานศึกษา หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นในเขตพื้นที่การศึกษา

(6) ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ยกเว้นกรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(7) ไม่เป็นประธานกรรมการหรือกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาเกินกว่า 2 เขต พื้นที่การศึกษาในเวลาเดียวกัน

ในกรณีที่ผู้ได้รับการแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการ หรือกรรมการมีลักษณะต้องห้ามตาม (5) (6) หรือ (7) และระเบียบข้อ 6 ผู้นั้นต้องออกจากการเป็นบุคคลซึ่งมีลักษณะต้องห้ามหรือแสดงหลักฐานให้เป็นที่เชื่อได้ว่าตนได้เลิกประกอบกิจการหรือการใด ๆ อันมีลักษณะต้องห้ามดังกล่าวแล้ว ต่อผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง หากมิได้ดำเนินการ ดังกล่าวให้ถือว่าผู้นั้นไม่เคยได้รับแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการหรือกรรมการ

4.2 กรรมการตามข้อ 3(2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) และ (9) นอกจากมีคุณสมบัติทั่วไปแล้ว ต้องมีคุณสมบัติเฉพาะดังต่อไปนี้

(1) กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรชุมชน ต้องเป็นสมาชิก หรือกรรมการ หรือกรรมการบริหาร หรือผู้บริหารองค์กรนั้น และไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่หรือลูกจ้างของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาหรือของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานั้น

(2) กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรเอกชน ต้องเป็นสมาชิกหรือหุ้นส่วน หรือกรรมการบริหารขององค์กรเอกชนนั้น และไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่หรือลูกจ้างของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาหรือของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานั้น

(3) กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องเป็นผู้บริหารหรือกรรมการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น

(4) กรรมการที่เป็นผู้แทนสมาคมผู้ประกอบการวิชาชีพครู มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

(ก) เป็นสมาชิกของสมาคมและมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู ตามที่กฎหมายกำหนด

(ข) เป็นผู้ประกอบวิชาชีพหลักด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษาปฐมวัย ชั้นพื้นฐานและอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่การศึกษานั้น

(5) กรรมการที่เป็นผู้แทนสมาคมผู้ประกอบวิชาชีพบริหารการศึกษา มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

(ก) เป็นสมาชิกของสมาคมและมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตามที่กฎหมายกำหนด

(ข) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งในสายงานบริหารการศึกษา หรือผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานอยู่ในเขตพื้นที่การศึกษานั้น

(6) กรรมการที่เป็นผู้แทนสมาคมผู้ปกครองและครู มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

(ก) เป็นสมาชิกของสมาคมนั้นด้วย

(ข) ไม่เป็นครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา หรือบุคลากรทางการศึกษา

(7) กรรมการที่เป็นผู้แทนผู้รับใบอนุญาต ต้องเป็นผู้รับใบอนุญาตในโรงเรียนเอกชนที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่การศึกษานั้น

(8) กรรมการที่เป็นผู้แทนครู ต้องเป็นครูในโรงเรียนเอกชนที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่การศึกษานั้น

(9) กรรมการที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 30 ปีบริบูรณ์ และมีคุณสมบัติเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ด้วย

(ก) มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่าในด้านการศึกษาศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม หรือในด้านอื่น และมีประสบการณ์การทำงานในด้านนั้น ๆ ไม่น้อยกว่า 5 ปี

(ข) ได้รับการยกย่องว่ามีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญหรือประสบการณ์ด้านการศึกษาศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมหรือด้านอื่น ๆ โดยมีผลงานเป็นที่ประจักษ์

ข้อ 5 วาระการดำรงตำแหน่ง

ประธานกรรมการและกรรมการมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี และอาจได้รับแต่งตั้งใหม่อีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งเกิน 2 วาระติดต่อกันไม่ได้ ยกเว้นกรรมการและเลขานุการ (ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา)

ข้อ 6 การพ้นจากตำแหน่ง

นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามสาระแล้ว ประชานกรรมการและกรรมการจะพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (1) ตาย
- (2) ลาออก
- (3) ขาดคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามตามข้อ 4
- (4) คณะกรรมการการศึกษาชั้นพื้นฐานให้ออกเพราะบกพร่องต่อหน้าที่ที่มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือหย่อนความสามารถ

โครงสร้างการบริหารงานและอำนาจหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศการแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พ.ศ. 2553 (ราชกิจจานุเบกษา, 2553 ข : 40 - 45) ดังนี้

เพื่ออนุวัติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 และกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์การแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พ.ศ. 2546

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 8 และมาตรา 34 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และโดยคำแนะนำของคณะกรรมการการศึกษาชั้นพื้นฐานในการประชุมครั้งที่ 8/2553 เมื่อวันที่ 7 กันยายน พ.ศ. 2553 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ จึงออกประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ให้ยกเลิก

1. ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การแบ่งส่วนราชการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ลงวันที่ 13 สิงหาคม 2546
2. ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การแบ่งส่วนราชการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 ลงวันที่ 18 มกราคม 2550
3. ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การแบ่งส่วนราชการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พ.ศ. 2550 ลงวันที่ 3 สิงหาคม 2550

ข้อ 2 ในประกาศนี้

“สำนักงานเขต” หมายความว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา

ข้อ 3 ให้สำนักงานเขตมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดมกฏหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ และมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. จัดทำนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา ให้สอดคล้องกับนโยบาย มาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของท้องถิ่น
2. วิเคราะห์การจัดตั้งงบประมาณ เงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษาและหน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษา และแจ้งการจัดสรรงบประมาณที่ได้รับให้หน่วยงานข้างต้นรับทราบ รวมทั้งกำกับ ตรวจสอบ ติดตามการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานดังกล่าว
3. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
4. กำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและในเขตพื้นที่การศึกษา
5. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และรวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
6. ประสานการระดมทรัพยากรด้านต่าง ๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคลเพื่อส่งเสริม สนับสนุนการจัดและการพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
7. จัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาและประเมินผลสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
8. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดรูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา
9. ดำเนินการและประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
10. ประสานส่งเสริมการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการ และคณะทำงานด้านการศึกษา

11. ประสานการปฏิบัติราชการทั่วไปกับองค์กร หรือหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะสำนักงานผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการในเขตพื้นที่การศึกษา

12. ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการภายในเขตพื้นที่การศึกษาที่มีได้ระบุให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานใดโดยเฉพาะหรือปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้มอบหมาย

ข้อ 4 ให้แบ่งส่วนราชการสำนักงานเขต ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มอำนวยการ
2. กลุ่มบริหารงานบุคคล
3. กลุ่มนโยบายและแผน
4. กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา
5. กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา
6. กลุ่มบริหารงานการคลังและสินทรัพย์
7. กลุ่มส่งเสริมสถานศึกษาเอกชน

ข้อ 5 ให้ส่วนราชการสำนักงานเขตมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มอำนวยการ
  - 1.1 ปฏิบัติงานสารบรรณของสำนักงานเขต
  - 1.2 ดำเนินการเกี่ยวกับงานช่วยอำนวยการ
  - 1.3 ดำเนินการเกี่ยวกับงานอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และยานพาหนะ
  - 1.4 จัดระบบบริหารงาน การควบคุมภายใน และพัฒนาองค์กรสำนักงานเขต
  - 1.5 ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่กิจกรรมและผลงานของสำนักงานเขตและส่วนราชการในสังกัด
  - 1.6 เผยแพร่และให้บริการข้อมูลข่าวสาร
  - 1.7 ประสานการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานภายในและภายนอกเขตพื้นที่การศึกษา
  - 1.8 ประสานงานที่เกี่ยวกับการสรรหากรรมการและอนุกรรมการในระดับต่าง ๆ
  - 1.9 ปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องกับกิจการภายในของสำนักงานเขตที่มีใช้งานของส่วนราชการใดโดยเฉพาะ
    - 1.10 ส่งเสริมการจัดสวัสดิการและสวัสดิภาพในสำนักงานเขต สถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษา

1.11 ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

2. กลุ่มบริหารงานบุคคล มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

2.1 วางแผนอัตรากำลัง กำหนดตำแหน่งและวิทยฐานะ
2.2 สรรหา บรรจุ แต่งตั้ง ย้าย โอน และการออกจากราชการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

2.3 ดำเนินการบำเหน็จความชอบและทะเบียนประวัติ

2.4 พัฒนาบุคลากร ส่งเสริม ยกย่อง เชิดชูเกียรติ และพัฒนามาตรฐานวิชาชีพ

และจรรยาบรรณ

2.5 ดำเนินการวินัย อุทธรณ์ ร้องทุกข์ และการดำเนินคดีของรัฐ

2.6 ปฏิบัติงานเลขานุการคณะกรรมการบริหารงานบุคคลของเขตพื้นที่การศึกษา

2.7 จัดทำมาตรฐาน คุณภาพงาน กำหนดภาระงานขั้นต่ำและเกณฑ์การประเมินผลงานสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของสำนักงานเขต

2.8 ประเมินคุณภาพการบริหารงานบุคคลและจัดทำรายงานประจำปีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ในหน่วยงานการศึกษาเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการบริหารงานบุคคลเขตพื้นที่การศึกษา และคณะกรรมการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

2.9 ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

3. กลุ่มนโยบายและแผน

3.1 ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารและการจัดการศึกษา

3.2 จัดทำนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย มาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของท้องถิ่น

3.3 วิเคราะห์การจัดตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษาและแจ้งการจัดสรรงบประมาณ

3.4 ตรวจสอบ ติดตาม ประเมิน และรายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณและผลการปฏิบัติงานตามนโยบายและแผน

3.5 ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดตั้ง ยุบ รวม เลิก และโอนสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.6 ปฏิบัติงานเลขานุการคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

3.7 ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

4. กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

4.1 ส่งเสริมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในรูปแบบการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

4.2 ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น

4.3 ส่งเสริมและสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษา สอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษา

4.4 ส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาสและผู้มีความสามารถพิเศษ

4.5 ส่งเสริมงานการแนะแนว สุขภาพอนามัย กีฬาและนันทนาการ ลูกเสือ ยุวกาชาด เนตรนารี ผู้บำเพ็ญประโยชน์ นักศึกษาวิชาทหาร ประชาธิปไตย วินัยนักเรียน การพิทักษ์สิทธิเด็กและเยาวชน และงานกิจการนักเรียนอื่น

4.6 ส่งเสริมสนับสนุนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

4.7 ส่งเสริมงานกิจการพิเศษและงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

4.8 ประสานการป้องกันและแก้ไขปัญหาการใช้สารเสพติด และส่งเสริมป้องกันแก้ไข และคุ้มครองความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา รวมทั้งระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4.9 ดำเนินการวิเทศสัมพันธ์

4.10 ประสาน ส่งเสริมการศึกษากับการศาสนาและการวัฒนธรรม

4.11 ส่งเสริมแหล่งการเรียนรู้ สิ่งแวดล้อมทางการศึกษาและภูมิปัญญาท้องถิ่น

4.12 ประสานและส่งเสริมสถานศึกษาให้มีบทบาทในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

4.13 ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

5. กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

5.1 ประสาน ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรการศึกษาาระดับก่อนประถมศึกษา และหลักสูตรการศึกษาพิเศษ

5.2 ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย เพื่อพัฒนาหลักสูตร การสอนและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน

5.3 วิจัย พัฒนา ส่งเสริม ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินเกี่ยวกับการวัดและการประเมินผลการศึกษา

5.4 วิจัย พัฒนา ส่งเสริม มาตรฐานการศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษารวมทั้งประเมิน ติดตาม และตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

5.5 นิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา

5.6 ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย พัฒนา ส่งเสริมและพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

5.7 ปฏิบัติงานเลขานุการคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและนิเทศการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา

5.8 ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

6. กลุ่มบริหารงานการเงินและสินทรัพย์ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

6.1 ดำเนินงานเกี่ยวกับงานบริหารการเงิน

6.2 ดำเนินงานเกี่ยวกับงานบริหารงานบัญชี

6.3 ดำเนินงานเกี่ยวกับงานบริหารพัสดุ

6.4 ดำเนินงานเกี่ยวกับงานบริหารงานบริหารสินทรัพย์

6.5 ให้คำปรึกษาสถานศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานบริหารการเงิน งานบัญชีงานพัสดุ และงานบริหารสินทรัพย์

6.6 ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

7. กลุ่มส่งเสริมสถานศึกษาเอกชน มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

7.1 กำกับ ดูแล ประสาน ส่งเสริม และสนับสนุนสถานศึกษาเอกชนตามกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนเอกชน

7.2 ดำเนินการเกี่ยวกับการออกใบอนุญาตจัดตั้ง โรงเรียน และการเปลี่ยนแปลงกิจการโรงเรียนเอกชน

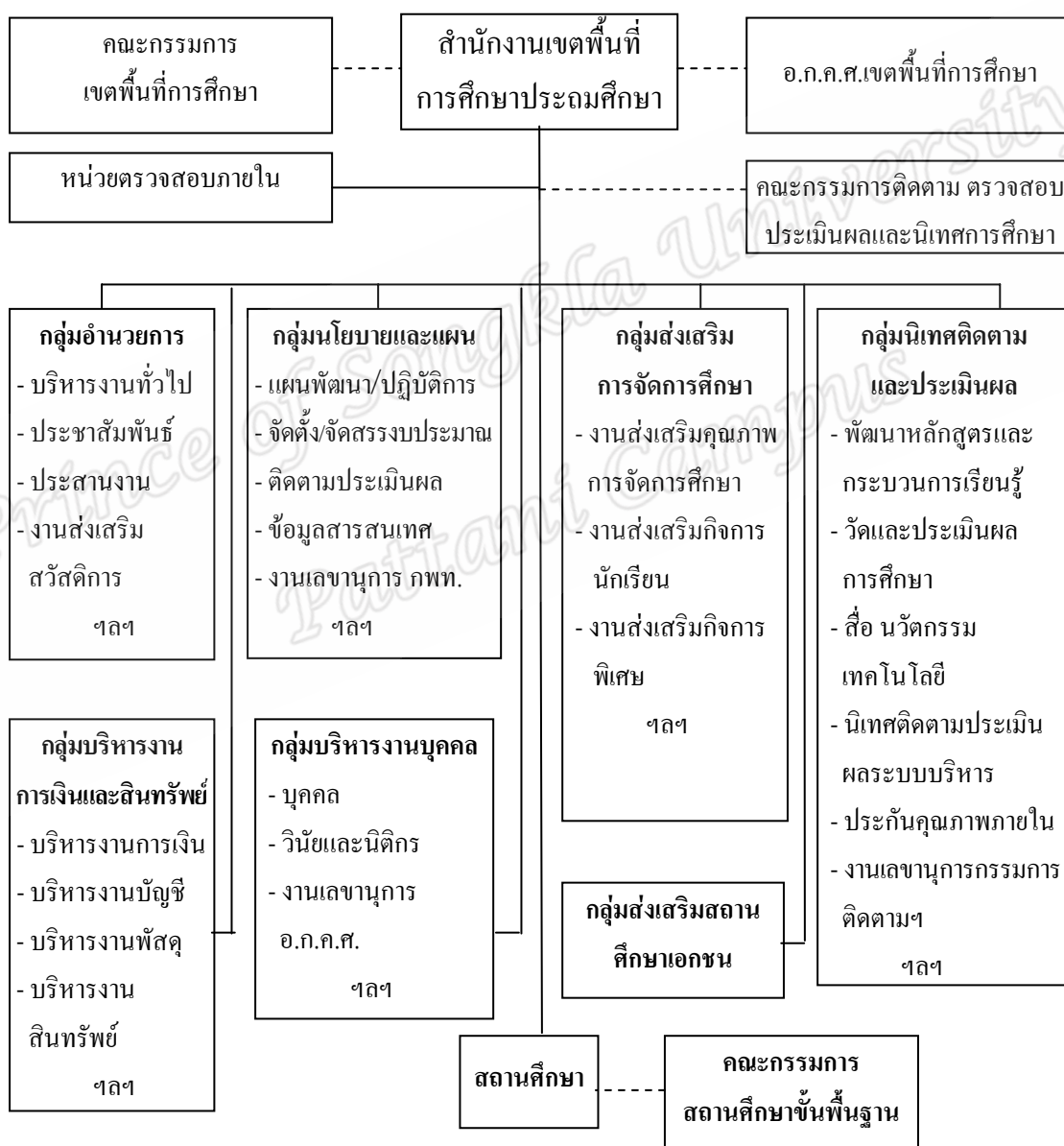
7.3 ดำเนินการเกี่ยวกับการสงเคราะห์และเงินทดแทนตามกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนเอกชนและที่กฎหมายอื่นกำหนด

7.4 ดำเนินการอื่นเกี่ยวกับงานการศึกษาเอกชนตามที่กฎหมายกำหนด

7.5 ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

จากโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ดังกล่าว จึงเขียนแผนภูมิโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ได้ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 โครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ที่มา : ปรับปรุงจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551 : 5)

การบริหารจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 59 กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ซึ่งมีการดำเนินงาน โดยเน้นการมีส่วนร่วม ซึ่งสามารถสรุปเป็นด้าน ๆ ได้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน, 2552 : 17)

1. ด้านวิชาการ

1.1 ประสานส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

1.2 พัฒนางานด้านวิชาการ จัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาและประเมินผล สถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

1.3 กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ และส่งเสริมการพัฒนามาตรฐานการศึกษาของแต่ละ สถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

1.4 กำหนดกรอบ หลักเกณฑ์ และวิธีการวัด และประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาที่สอดคล้องกับหลักสูตร และสะท้อนถึงความหลากหลายในสภาพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.5 เสนอแนวทาง หลักเกณฑ์ และระเบียบวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมตาม หลักสูตรสถานศึกษาแก่สถานศึกษา

2. ด้านงบประมาณ

2.1 วิเคราะห์การจัดตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษา และ หน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษา และแจ้งการจัดสรรงบประมาณที่ได้รับให้หน่วยงานต้นสังกัด รับทราบ รวมทั้งกำกับ ตรวจสอบ ติดตามการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานดังกล่าว

2.2 ระดมงบประมาณและทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

2.3 กำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการสรรหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของ สถานศึกษา

3. ด้านบริหารงานบุคคล

กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้กำหนดให้ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นผู้บังคับบัญชาของข้าราชการครูและบุคลากร ทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา โดยมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

3.1 รับผิดชอบในการปฏิบัติราชการที่เป็นอำนาจหน้าที่ของ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา และตามที่ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษามอบหมาย

3.2 เสนอแนะการบรรจุและแต่งตั้ง และการบริหารงานบุคคล ในเรื่องอื่นที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา

3.3 พิจารณาความดีความชอบของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา หน่วยงานการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา และข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

3.4 จัดทำแผนและส่งเสริมการพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในหน่วยงานการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

3.5 จัดทำทะเบียนประวัติข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

3.6 จัดทำมาตรฐานคุณภาพงาน กำหนดภาระงานขั้นต่ำ และเกณฑ์การประเมินผลงาน สำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

3.7 ประเมินคุณภาพการบริหารงานบุคคล และจัดทำรายงานการบริหารงานบุคคลเสนอ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษาเพื่อเสนอ ก.ค.ศ. ต่อไป

3.8 ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กฎหมายอื่น หรือตามที่ได้รับมอบหมาย

4. ด้านบริหารทั่วไป

4.1 จัดทำนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา ให้สอดคล้องกับนโยบาย มาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดจนมีการให้บริการ และสนองความต้องการของท้องถิ่น

4.2 เสนอแผนการรับนักเรียนของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

4.3 ศึกษาวิเคราะห์ วิจัย และรวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

4.4 เสนอการจัดตั้ง ยุบ รวม และเลิกสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษา

4.5 พิจารณาแบ่งส่วนราชการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

4.6 ประสานการระดมทรัพยากรด้านต่าง ๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคล เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการจัดและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

4.7 ประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา

4.8 เอื้ออำนวยและสร้างเสริมให้เกิดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในชุมชนที่เป็นหลักประกันให้มีบริการทางการศึกษาสำหรับประชากรวัยเรียนทุกคน

4.9 ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

4.10 เผยแพร่ สร้างความรู้ ความเข้าใจให้ทุกฝ่ายให้ความสำคัญกับการปฏิรูป การศึกษาและการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

4.11 ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษามีเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อใช้ในการ บริหารและการเรียนการสอน

4.12 ดำเนินการแก้ไขปัญหาสถานศึกษาในกรณีที่สถานศึกษาไม่อาจแก้ไขปัญหา ได้โดยลำพัง

4.13 ดำเนินการและประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษา

4.14 กำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่ การศึกษา

4.15 รับผิดชอบงานเลขานุการของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา และ ประสานงาน ส่งเสริมการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการ และคณะทำงานด้านการศึกษา

4.16 ประสานการปฏิบัติราชการทั่วไปกับองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการในเขตพื้นที่ การศึกษา

4.17 ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการภายในเขตพื้นที่การศึกษาที่ได้รับมอบหมาย หน้าที่ของหน่วยงานใดโดยเฉพาะ หรือปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

1.18 ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนด

โครงสร้างการบริหารงานและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

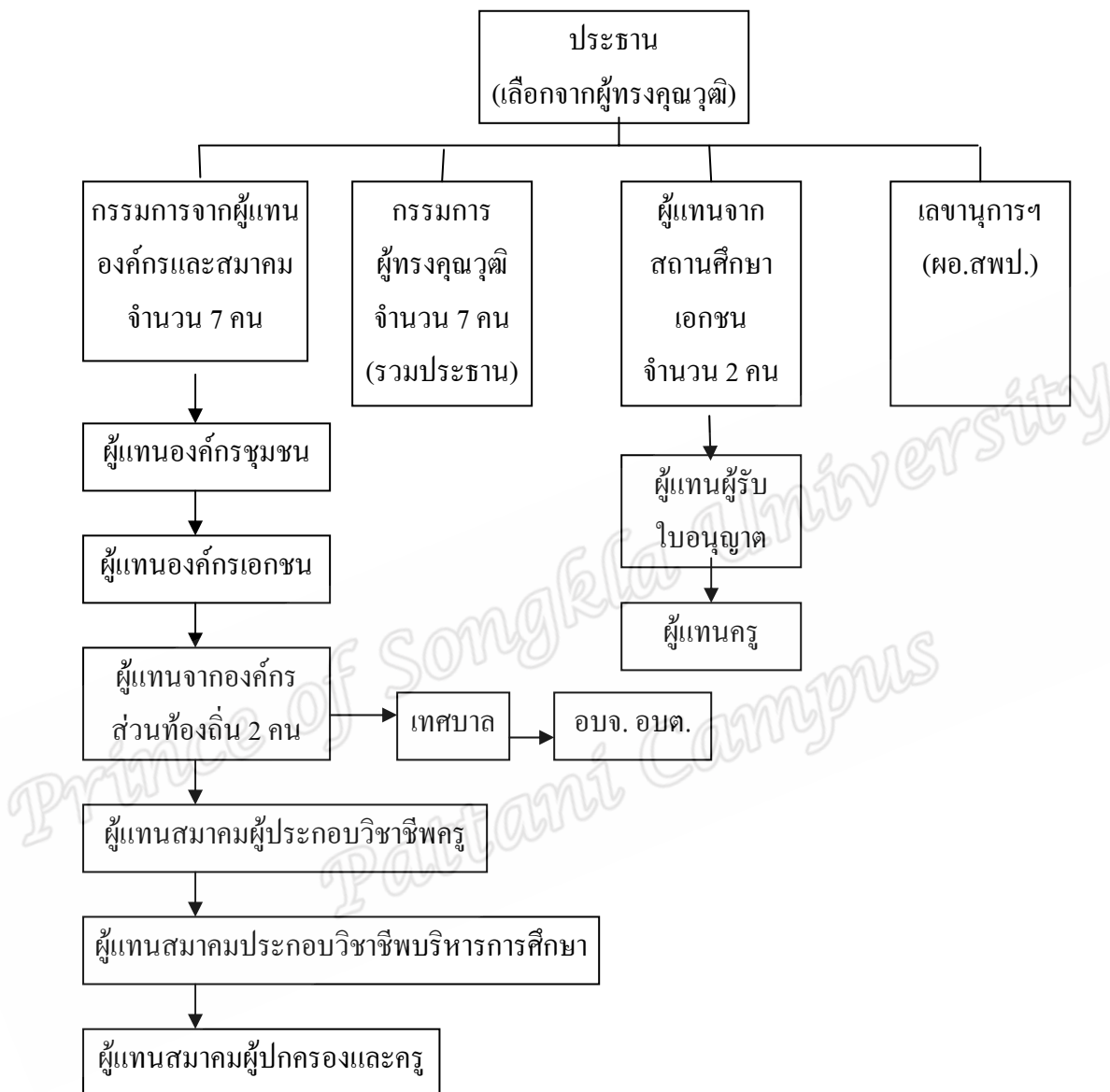
1. โครงสร้างการบริหารงานของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ตามประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา และการเลือกคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ลงวันที่
5 กรกฎาคม 2553 มีดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

1. ประธานกรรมการ (มาจากผู้ทรงคุณวุฒิ)
2. กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรชุมชน จำนวน 1 คน
3. กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรเอกชน จำนวน 1 คน
4. กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 คน
5. กรรมการที่เป็นผู้แทนสมาคมผู้ประกอบวิชาชีพครู จำนวน 1 คน
6. กรรมการที่เป็นผู้แทนสมาคมผู้ประกอบวิชาชีพบริหารการศึกษา จำนวน 1 คน
7. กรรมการที่เป็นผู้แทนสมาคมผู้ปกครองและครู จำนวน 1 คน
8. กรรมการที่เป็นผู้แทนผู้รับใบอนุญาต จำนวน 1 คน (เพิ่มขึ้น ตามมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน 2550)
9. กรรมการที่เป็นผู้แทนครู จำนวน 1 คน (เพิ่มขึ้น ตามมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน 2550)
10. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม จำนวน 6 คน
11. ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นกรรมการและเลขานุการ

สามารถเขียนโครงสร้างองค์ประกอบคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ได้ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 โครงสร้างองค์ประกอบคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551 : 32)

2. อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

ตามประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่องการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาของเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปยังคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2550 กำหนดให้ภาระงานด้านการบริหารงานวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้องขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550 ข : 30 - 46) ได้แก่

1. การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น
2. การวางแผนงานด้านวิชาการ
3. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น บทบาทและหน้าที่เกี่ยวกับภาระงานด้านการบริหารงานวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา มีดังนี้

1. การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น

- 1.1 ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อกำหนดกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
- 1.2 ศึกษา วิเคราะห์และจัดทำข้อมูลสารสนเทศท้องถิ่นเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการจัดทำกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
- 1.3 จัดทำกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเพื่อพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
- 1.4 สอบถามและรับฟังความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้องเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ก่อนนำไปปรับปรุงและจัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษาต่อไป
- 1.5 นำเสนอสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเพื่อให้คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาให้ความเห็นชอบ

- 1.6 เผยแพร่และประชาสัมพันธ์กรอบสาระการเรียนรู้ให้สถานศึกษานำไปพิจารณาจัดทำรายละเอียดของสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษาอย่างเหมาะสม

- 1.7 นิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลเพื่อนำผลการประเมินมาใช้วางแผนปรับปรุงกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นและพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

2. การวางแผนงานด้านวิชาการ

การดำเนินงานด้านวิชาการและนิเทศตามความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาเพื่อพัฒนา ส่งเสริมสนับสนุนให้ครู ผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนงานด้านวิชาการ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การประกัน

คุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนา และส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

3. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น

3.1 ร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาและองค์กรอื่นในการพัฒนางานวิชาการ เพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียน

3.2 ส่งเสริมให้สถานศึกษาร่วมมือในงานพัฒนาวิชาการ

3.3 เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน ศิลปะ วัฒนธรรม ของชุมชน

3.4 ประสานงานระหว่างสถานศึกษา ชุมชน หน่วยงาน ส่วนราชการต่าง ๆ และ ภาคเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาได้มีส่วนร่วมในการให้บริการแก่ชุมชน หน่วยงาน ส่วนราชการและการพัฒนาท้องถิ่น

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม

แนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม ได้มีผู้ให้แนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้ สมยศ นาวิการ (2540 : 80) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า ทุกคนสามารถปรับปรุงงานของเขาได้ ถ้าหากเขามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และเนื่องจากการบริหารแบบมีส่วนร่วมให้ความสำคัญกับบุคคลและกลุ่มงาน การบริหารแบบมีส่วนร่วมจึงได้รับการยอมรับในการปฏิบัติงานของผู้บริหารในปัจจุบันนี้มากขึ้น

คันสนี่ นิจพานิชย์ (2542 อ้างถึงใน อิทธิเดช สิทธิจันทร์ 2553 : 14) ได้เสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง การร่วมกิจกรรมตั้งแต่การระบุปัญหา ความต้องการ และการจัดลำดับความสำคัญ
2. การมีส่วนร่วมดำเนินงาน หมายถึง การร่วมกิจกรรมในการปฏิบัติงาน การจัดระบบการทำงาน การระดมความช่วยเหลือ การติดต่อประสานงาน การตรวจสอบการทำงาน
3. การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ หมายถึง การได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินงาน
4. การมีส่วนร่วมในการประเมิน หมายถึง การใช้กิจกรรมร่วมประชุมประจำปี การเสนอผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนเสนอแนวคิด ข้อเสนอปรับปรุงเพื่อนำไปแก้ไขและพัฒนา

ธรรมรส โชติคุณุช (2540 อ้างถึงในเวเวตา ทองเกลี้ยง, 2553 : 19 - 20) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า

1. การบริหารโดยมีส่วนร่วม เป็นรูปแบบการบริหารที่ผู้บริหารใช้ยุทธศาสตร์ระดมกำลังความคิด จิตใจ ให้เกิดพลังทางการบริหาร โดยพฤติกรรมกรรมการบริหารที่เอื้อต่อรูปแบบการบริหาร
2. การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นการบริหารที่องค์กรจะได้ทั้งมือ หัวใจ และความคิด เป็นการบริหารที่มีประสิทธิภาพตามความคาดหวังทางการบริหาร โดยได้รับการพิสูจน์จากการวิจัยตามเงื่อนไขต่าง ๆ แล้ว
3. การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นการจัดกิจกรรมและให้ผู้ปฏิบัติงานร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ตั้งแต่ระดับกลุ่มเล็ก ๆ จนกระทั่งกิจกรรมที่เป็นความรับผิดชอบมากขึ้นและมีความหลากหลาย
4. การนำเอาการบริหารแบบมีส่วนร่วมไปใช้ ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ คือ ตัวผู้บริหาร บรรยากาศองค์กร นิสัยและความคิดของผู้ร่วมงานในองค์กร

Oakley (อ้างถึงในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552 : 4) ได้ให้ทัศนะว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมจะให้ผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขการปฏิบัติการบริหารแบบมีส่วนร่วมบางทีอาจจะต้องเสียเวลามากกว่าปกติ แต่ผลลัพธ์ที่ได้สูงกว่า มีคุณภาพดีกว่าก็นับว่าคุ้มค่าเพราะในระยะยาวจะเกิดผลดีต่อองค์กร Putti ได้ข้อสรุปจากการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม ว่าเป็นการให้โอกาสผู้ได้บังคับบัญชาได้แสดงความสามารถ ทำให้ผู้ได้บังคับบัญชามีความรู้สึกว่าตนมีความสำคัญ นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบรรยากาศในองค์กรที่ดี เพิ่มความพึงพอใจให้แก่สมาชิก รวมทั้งเป็นการลดความขัดแย้งในองค์กร

จากแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่กล่าวมา ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการบริหารที่ผู้บริหารให้ความสำคัญกับบุคคลและกลุ่มงาน ได้มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมตัดสินใจ ทำให้องค์กรประสบผลสำเร็จและบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

ปาริชาติ วลัยเสถียร (2543 อ้างถึงในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552 : 5-6) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ 2 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมที่เป็นกระบวนการพัฒนา โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่ต้นจนกระทั่งจบสิ้น ได้แก่ การร่วมค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากร การบริหารจัดการ การติดตามและประเมินผล

2. การมีส่วนร่วมที่เป็นนัยทางการเมือง เป็นการส่งเสริมพลังอำนาจประชาชน โดยพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการเปลี่ยนแปลงกลไกของรัฐ เพื่อกระจายอำนาจให้ประชาชนมีอำนาจในการต่อรองในการจัดสรรทรัพยากรและการได้รับประโยชน์จากการพัฒนามากขึ้น

สมยศ นาวิการ (2545 อ้างถึงใน อิทธิเดช สิทธิจันทร์ 2553 : 15) ให้ความหมายไว้ว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วม คือ กระบวนการตัดสินใจ เน้นการมีส่วนร่วมของอย่างแข็งขันของบุคคลให้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญในการแก้ปัญหา ผู้บริหารแบ่งอำนาจหน้าที่การบริหารให้เข้ากับผู้ได้บังคับบัญชา ผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการตัดสินใจขององค์กร

แววตา ทองเกลี้ยง (2553 : 21) ได้สรุปการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การเปิดโอกาสให้ปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม กำหนดนโยบาย เป้าหมาย/แผนงาน การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติการการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม โดยร่วมดำเนินการในลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้กิจกรรมบรรลุถึงการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ขององค์กร

ธรรมนิยม เพ็ชรพงษ์ (2545 อ้างถึงใน อิทธิเดช สิทธิจันทร์ 2553:15) ให้ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วมว่า เป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วม ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ในการปฏิบัติกิจกรรม ทำให้งานเกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด

จากความหมายที่กล่าวมา ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยนำความรู้ความสามารถ และทักษะมาใช้ในลักษณะของการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ เพื่อให้กิจกรรมบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

พัชรี สิโรต (2542 อ้างถึงในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552 : 6-7) ได้กล่าวถึงเหตุผลสำคัญที่ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการยุคใหม่ไว้ 4 ประการ คือ

1. เป็นการปฏิบัติตามกรอบของกฎหมายรัฐต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยกำหนดไว้เป็นกฎหมาย เช่น สหรัฐอเมริกา หรือในบางประเทศในยุโรป
2. สร้างความชอบธรรมของการเป็นรัฐบาลที่ดี เนื่องจากหน่วยงานภาครัฐต้องตัดสินใจในเรื่องที่อาจเป็นข้อถกเถียงโต้แย้ง ผลการตัดสินใจอาจกระทบบุคคลหลายฝ่ายที่มีผลประโยชน์ต่างกัน

3. ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานภาครัฐได้รับข้อมูลที่นอกเหนือจากข้อมูลด้านเทคนิค ข้อมูลและความคิดเห็นที่ได้จากประชาชนในพื้นที่ จะช่วยให้ผู้กำหนดนโยบายและผู้มีอำนาจในการตัดสินใจสามารถตัดสินใจได้ดีขึ้น

4. สร้างการยอมรับและเกิดความร่วมมือจากประชาชน เป็นการแสดงให้เห็นว่า ภาครัฐต้องการสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดี จะช่วยลดปัญหาการคัดค้าน ขัดขวางการดำเนินงาน ซึ่งจะทำให้สูญเสียทั้งเวลา และทรัพยากรภาครัฐ

ชาอุชัย อาจินสมาจาร (2541 อ้างถึงใน อิทธิเดช สิทธิจันทร์ 2553 : 16) กล่าวว่า ผู้บริหารจะต้องก่อให้เกิดความร่วมมือจากทุกฝ่าย ผู้บริหารจะต้องมอบหมายงานให้กับบุคคลฝ่ายต่าง ๆ บุคลากรทุกฝ่ายควรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการรวบรวมนโยบายและกระบวนการ และการกำหนดกฎเกณฑ์

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2549 อ้างถึงในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552 : 7-8) ได้สรุปเกี่ยวกับความสำคัญของการมีส่วนร่วม เพื่อให้ทราบว่า ผู้ที่สมควรเข้ามามีส่วนร่วมคือใคร การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับใด และกิจกรรมหรือเทคนิคการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจเงื่อนไขที่สำคัญ 3 ประการ ประกอบด้วย การระบุผู้มีส่วนได้เสีย ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน และเทคนิคการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังต่อไปนี้

1. การระบุผู้มีส่วนได้เสีย โดยหลักการแล้วต้องการให้ประชาชนทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกเรื่อง แต่คงเป็นไปได้ยาก เพราะการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับเวลา และความสนใจแต่ละประเด็นของประชาชนแตกต่างกัน การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ ถ้าเรื่องที่จะดำเนินการมีผลกระทบต่อประชาชน หน่วยงานภาครัฐจำเป็นต้องอำนวยความสะดวกเพื่อให้การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนเกิดประโยชน์สูงสุด และสามารถกำหนดเทคนิคการมีส่วนร่วมตามกลุ่มเป้าหมายได้

2. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน สถาบันฝึกอบรมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในประเทศสหรัฐอเมริกา (International Association for Public Participation) ซึ่งสถาบันฝึกอบรมดังกล่าว ได้จัดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 5 ระดับ ดังต่อไปนี้

2.1 การมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสาร เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุด บทบาทของประชาชนมีเพียงแต่รับทราบว่าเกิดอะไร ที่ไหน การมีส่วนร่วมในระดับนี้อยู่ในลักษณะการให้ข้อมูลทางเดียว เช่น การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ การใช้สื่อทางวิทยุ และโทรทัศน์

2.2 การมีส่วนร่วมในระดับหารือหรือรับฟังความคิดเห็น เป็นการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้สึก และความคิดเห็นประกอบการตัดสินใจ ประชาชนมีบทบาทในฐานะผู้ให้ข้อมูล ส่วนการตัดสินใจเป็นบทบาทของรัฐ เช่น การสำรวจความคิดเห็น การประชุมสาธารณะ

1.3 การมีส่วนร่วมในระดับการเข้ามามีบทบาทหรือเกี่ยวข้อง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลระหว่างรัฐกับประชาชนอย่างจริงจัง และมีจุดมุ่งหมายชัดเจน ข้อมูลความคิดเห็นของประชาชนจะสะท้อนออกมาในลักษณะที่เป็นรูปแบบทางเลือกต่าง ๆ ที่หน่วยงานภาครัฐจะนำไปดำเนินการ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกันระหว่างรัฐกับประชาชน

1.4 การมีส่วนร่วมในระดับความร่วมมือ เป็นการให้บทบาทกับประชาชนในระดับสูง โดยภาครัฐและประชาชนจะทำงานร่วมกันในกระบวนการตัดสินใจ ความเห็นของประชาชนจะสะท้อนออกมาในการตัดสินใจค่อนข้างสูง ลักษณะของการมีส่วนร่วมที่เป็นระบบและเป็นกิจกรรมถาวรมากขึ้น เช่น คณะกรรมการที่ปรึกษาฝ่ายประชาชน คณะกรรมการร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

1.5 การมีส่วนร่วมในระดับให้อำนาจแก่ประชาชนหรือการเสริมอำนาจ เป็นขั้นที่ให้ประชาชนมีบทบาทมากที่สุด เป็นการให้อำนาจประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ รัฐจะเป็นผู้ปฏิบัติตามการตัดสินใจนั้น รูปแบบการมีส่วนร่วมในขั้นนี้ เช่น การลงประชามติ การมีส่วนร่วมระดับการให้อำนาจแก่ประชาชนนี้จะเกี่ยวกับผลกระทบต่อประชาชนโดยตรง ก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม และเป็นการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันของประชาชน

การตัดสินใจว่าจะเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในระดับใดเป็นเรื่องของนโยบายแต่ละหน่วยงานหรือแนวคิดของผู้นำ การแจ้งให้ประชาชนทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมอย่างชัดเจนตั้งแต่ต้นจะเป็นการป้องกันปัญหาความขัดแย้ง เช่น หน่วยงานภาครัฐต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับให้ข้อมูลข้อเท็จจริง และการปรึกษาหารือ ในขณะที่ประชาชนหวังว่าจะเข้ามามีส่วนร่วมในระดับการให้อำนาจ ซึ่งถ้าหากไม่มีการสื่อสารความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์และระดับการมีส่วนร่วมให้ชัดเจนแล้ว อาจจะนำไปสู่ความขัดแย้งได้

3. เทคนิคการมีส่วนร่วมของประชาชน การเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมสามารถดำเนินการได้หลายวิธี เช่น การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสาร การพบปะแบบไม่เป็นทางการ การสำรวจความคิดเห็น การจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน การสนทนากลุ่มย่อย การสัมภาษณ์ สายด่วนสายตรง การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การตั้งคณะที่ปรึกษา เวทีสาธารณะ การลงประชามติ เป็นต้น การจัดกิจกรรมเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมต้องคำนึงถึงรูปแบบ

และเทคนิคการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม ซึ่งจะต้องคำนึงถึงจุดประสงค์ กรอบของกฎหมาย และกลุ่มเป้าหมาย เช่น การประชาสัมพันธ์ทางอินเทอร์เน็ตนี้อาจจะไม่เหมาะสมกับกลุ่มคนในชนบท การใช้แบบสอบถามอาจใช้ไม่ได้กับกลุ่มเป้าหมายที่อ่านหนังสือไม่ออก นอกจากการเลือกเทคนิคที่เหมาะสมแล้วยังต้องคำนึงถึงงบประมาณ ช่วงเวลา และทักษะของบุคคลในหน่วยงาน

ผู้วิจัยพอสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นส่วนสำคัญของการบริหารจัดการที่บุคลากรทุกฝ่ายควรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการรวบรวมนโยบายและกระบวนการ และการกำหนดกฎเกณฑ์ เพื่อบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพของหน่วยงาน

ลักษณะของการมีส่วนร่วม

โดยทั่วไปแล้วลักษณะการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องหรือกลุ่มบุคคลในสถานศึกษาหรือในรูปคณะกรรมการ จะมีลักษณะดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550 ข : 10)

1. ลักษณะของคณะกรรมการบริหาร จะมีอำนาจหน้าที่การวินิจฉัยสั่งการ หรือการตัดสินใจในภารกิจ ทั้งที่เป็นงานสำคัญและงานตามภารกิจกระจายอำนาจ 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และบริหารทั่วไป คณะกรรมการที่เข้ามามีส่วนในการบริหารสถานศึกษาในลักษณะเช่นนี้ ได้แก่ คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และนิเทศการศึกษา และ อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่การศึกษา
2. ลักษณะของคณะกรรมการที่ปรึกษา เป็นคณะกรรมการที่มีหน้าที่ในการให้คำแนะนำปรึกษา สนับสนุน ส่งเสริมการบริหารแก่ผู้บริหารสถานศึกษาให้มีหน้าที่ในการตัดสินใจ ตลอดจนดำเนินงานหรือร่วมงานในบางเรื่อง ซึ่งคณะกรรมการที่ปรึกษาจะไม่ใช้การวินิจฉัยสั่งการ หรือการตัดสินใจส่วนใหญ่ คณะกรรมการที่ปรึกษาจะให้ความร่วมมือในการระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษาให้สถานศึกษาเกิดความคล่องตัวในการบริหารงานมากที่สุด คณะกรรมการที่ปรึกษา ได้แก่ สมาคมผู้ปกครองและครู ชมรมเครือข่ายผู้ปกครอง ชมรมศิษย์เก่า ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

ประยูร อาษานาม (2541 อ้างถึงใน แววดา ทองเกลี้ยง 2552 : 22) ได้กล่าวถึงรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การทำงานเป็นทีมมีหลายรูปแบบ เช่น คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ คณะทำงาน เป็นต้น โดยทั่วไปแล้วลักษณะการทำงานที่คล้าย ๆ กัน คือ มีผู้นำทีมงานและสมาชิกทีมงาน ถ้าหากคนในทีมงานมีประสบการณ์ทำงานในรูปคณะกรรมการก็จะสามารถประยุกต์ไปใช้กับงานคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานอื่น ๆ ได้

ลัดดา พลวัฒน์ (2544 อ้างถึงใน อิทธิเดช สิทธิจันทร์ 2553 : 16) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมประกอบไปด้วย 4 มิติ คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งที่ได้ตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้จากการดำเนินการ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการมี 2 ลักษณะ คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษา

ประเภทของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม อาจแบ่งประเภทได้ 2 ประเภทใหญ่ ๆ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552 : 10) คือ

1. การมีส่วนร่วมโดยตรง เป็นเรื่องเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง เช่น ผู้บริหาร หัวหน้าหน่วยงาน การปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่มักจะเปิดโอกาสให้บุคคลอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในรูปของคณะกรรมการ เพื่อให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เนื่องจากกิจกรรมบางอย่างอาจมีอุปสรรคในการดำเนินงาน จึงจำเป็นต้องให้บุคคลอื่นเข้ามาร่วมในการตัดสินใจเพื่อให้เกิดผลงานที่มีประสิทธิภาพ และเป็นที่ยอมรับ การมีส่วนร่วมโดยตรงจึงมีสาระสำคัญอยู่ที่ว่าเป็นการมีส่วนร่วมอย่างมีระบบตามกระบวนการบริหาร มักจะทำเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น เมื่อมีคำสั่งแต่งตั้งบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

2. การมีส่วนร่วมโดยอ้อม เป็นเรื่องของการทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งให้บรรลุเป้าหมายอย่างไม่เป็นทางการ โดยไม่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกระบวนการบริหารแต่อย่างใด แต่เป็นเรื่องของการให้การสนับสนุน ส่งเสริมให้บรรลุเป้าหมายเท่านั้น เช่น การบริจาคเงิน ทรัพย์สิน วัสดุอุปกรณ์ แรงงาน เป็นต้น ลักษณะของการมีส่วนร่วมโดยอ้อมนี้สามารถพิจารณาได้หลากหลายรูปแบบ ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้เกี่ยวข้องจะสมัครใจเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องใด

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2536 อ้างถึงในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552 : 10 -11) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดมีส่วนร่วมไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านบุคคล ผู้ที่จะทำงานพัฒนาเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงต้องสร้างเงื่อนไข สร้างบทบาทของตนเองให้พร้อมที่จะเข้าไปทำงาน โดยต้องมีทัศนคติและจิตสำนึกต่อประชาชนอย่างเหมาะสม เช่น การยอมรับศักดิ์ศรีของประชาชนเท่าเทียมกับตน การมีความเชื่อและ

เคารพในตัวประชาชน พร้อมทั้งจะเรียนรู้จากประชาชนทุกโอกาส รวมถึงการให้ผู้นำชุมชนและบุคคลที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ร่วมในการพัฒนาอย่างเต็มความสามารถ

2. ปัจจัยด้านบริหาร เป็นผลจากการปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ หรือหน่วยงาน จะต้องมีความยืดหยุ่นพอสมควร เพื่อให้การมีส่วนร่วมของประชาชนมีอิสระ ไม่ผูกพันกับระเบียบของทางราชการมากเกินไป ในบางครั้งจะพบปัญหาที่ไม่ซับซ้อนแต่ไม่สามารถแก้ไขได้ เนื่องจากขาดความเชื่อมโยงระหว่างการบริหารราชการกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

3. ปัจจัยด้านโครงสร้าง มีองค์ประกอบหลายประการ ได้แก่ ลักษณะความสัมพันธ์ของคนในองค์กร วัฒนธรรม และค่านิยมขององค์กร คุณภาพของบุคคล ทรัพยากรและสภาพแวดล้อม

4. ปัจจัยด้านแรงจูงใจ คือ สิ่งที่เป็นตัวกระตุ้น เพื่อให้เกิดการกระทำของพลังในบุคคล ส่งผลต่อการแสดงซึ่งพฤติกรรมและวิธีการในการทำงาน เพราะแรงจูงใจมีผลต่อกระบวนการทำงานของคนในทิศทางแห่งประสิทธิภาพและเกิดสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่ต้องการ

5. ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ผู้บริหารองค์การที่มีภาวะผู้นำจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมของบุคคลในองค์การ เพราะการตัดสินใจระดับผู้นำขึ้นอยู่กับความเชี่ยวชาญ ความดีความชอบทางอารมณ์ และอิทธิพลที่เป็นพรสวรรค์ส่วนบุคคล

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (อ้างถึงในแววดา ทองเกลี้ยง, 2553 : 27-31) หลักการสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา คือ การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งการดำเนินการตามหลักการดังกล่าว จะประสบความสำเร็จ นำเชื่อถือ และเป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้องและสาธารณชนได้ จำเป็นต้องดำเนินการภายใต้สภาพแวดล้อมที่เป็นปัจจัยความสำเร็จ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านองค์ประกอบในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรคณะบุคคล

องค์กรหรือหน่วยงานถือเป็นบทบาทและมีความสำคัญเบื้องต้นในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน องค์กรคณะบุคคลในการจัดการศึกษา โดยทำหน้าที่ดังนี้

1.1 เป็นหน่วยงานกลางในการส่งเสริมและประสานงานการศึกษา และการดำเนินงานในฐานะเลขานุการ

1.2 กำหนดภารกิจ เป้าหมาย และแผนส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรคณะบุคคลให้ชัดเจน

1.3 จัดระบบกลไก วิธีการ และดำเนินงานให้องค์กรคณะบุคคล ชุมชน หรือสถาบันต่าง ๆ ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโยให้ผสมผสานเชื่อมโยงกับหน่วยงานและองค์กรคณะบุคคลที่เกี่ยวข้อง

1.4 สร้างทีมงานที่เข้มแข็ง หน่วยงานควรพัฒนาทีมงานหลาย ๆ ทีม ทั้งแนวตั้งและแนวนอน ให้ทีมงานหรือคณะทำงานเข้ามามีส่วนร่วมหรือประสานและบูรณาการกิจกรรมต่าง ๆ กับองค์กรบุคคลหรือชุมชนภายนอกด้วย

1.5 พัฒนาบุคลากรให้เป็นมืออาชีพ มีการพัฒนาบุคลากรให้มีการพัฒนาในเรื่องต่าง ๆ เช่น ทักษะการจัดประชุม การวิเคราะห์ด้วยเหตุผล การสร้างฉันทานุมัติ และความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และการศึกษา เป็นต้น

1.6 การสร้างฉันทานุมัติ ถ้าจะบริหารและจัดการศึกษาโดยองค์กรบุคคลให้สำเร็จ และส่งผลดีต่อหน่วยงานจะต้องดำเนินการบนพื้นฐานของการสร้างฉันทานุมัติจากกลุ่มต่าง ๆ การสร้างฉันทานุมัติเป็นกุญแจสำคัญประการหนึ่งในการยอมรับถึงพลังของผู้มีส่วนร่วมในแต่ละกลุ่ม

2. ปัจจัยด้านผู้บริหาร

ผู้บริหารการศึกษามีความสำคัญอย่างมาก ซึ่งจะต้องเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จการศึกษา ผู้บริหารการศึกษาจะเป็นผู้ถ่ายทอดนโยบายในการพัฒนาการศึกษาไปสู่การปฏิบัติและเป็นกลไกสำคัญที่จะดำเนินการและผลักดันให้การจัดการศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ บทบาทของผู้บริหารการศึกษาจึงมีบทบาทในฐานะผู้นำในการบริหารงานการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมขององค์กรบุคคลให้ประสบความสำเร็จ ผู้บริหารการศึกษาควรมีคุณลักษณะ ดังนี้

2.1 มีวิสัยทัศน์กว้างไกลสามารถมองการณ์ไกลและคาดการณ์แนวโน้มได้อย่างถูกต้อง มองเห็นผลกระทบของการเปลี่ยนแปลง สามารถรับรู้เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว สามารถตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลและเหตุผลที่เหมาะสม

2.2 สามารถสร้างทีมงาน มีความตระหนักในคุณค่าของการทำงานร่วมกัน มอบหมายงานตามความถนัด สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในการทำงานได้อย่างละมุนละม่อม ทำงานเป็นทีมและยกย่องให้เกียรติผู้ร่วมงาน

2.3 มีมนุษยสัมพันธ์และทักษะสื่อความหมาย มีบุคลิกภาพที่ดี สามารถสื่อให้กับผู้อื่นเข้าใจในความคิดของตน มีความสามารถในการพูดและฟัง มีศิลปะในการพูดคุย และมีความสัมพันธ์อันดีหรือโน้มน้าวผู้อื่นได้

2.4 ใจกว้าง อารมณ์มั่นคง ยินดีรับฟังและพยายามเข้าใจความคิดผู้อื่น มีความหนักแน่นมีเหตุผล และแสดงออกได้อย่างเหมาะสมทุกสถานการณ์ สามารถควบคุมและรักษาอารมณ์ให้มั่นคง ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้สถานการณ์ที่บังคับ หลีกเลี่ยงความขัดแย้ง

2.5 ริเริ่มสร้างสรรค์ มีความคิดทันสมัย ริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ พร้อมทั้งจะนำเสนอความคิดใหม่ ๆ ของคนต่อผู้อื่น พร้อมทั้งจะเปลี่ยนแปลงและสามารถนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์จะทำให้การปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จ เกิดประสิทธิภาพต่อหน่วยงาน

2.6 มีทักษะแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สามารถเผชิญปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ทั้งในส่วนตัวและการทำงาน มองเห็นปัญหาได้อย่างชัดเจน และเลือกวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

2.7 มีทักษะทางการบริหาร มีความรู้จริงและประสบการณ์ในการบริหาร รวมทั้งการวางแผน การควบคุม การกำกับ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงาน รวมทั้งการสร้างบรรยากาศทำงานและเลือกใช้วิธีการบริหารได้อย่างเหมาะสม

3. ปัจจัยด้านองค์คณะบุคคล

องค์คณะบุคคลในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา เป็นกลุ่มบุคคลหนึ่ง ที่เข้ามามีส่วนร่วม หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นตัวแทนจากบุคคล 3 กลุ่มหรือไตรภาคี คือ ผู้บริหารและข้าราชการ ผู้ปกครองนักเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิ ประชาชน ชุมชน บุคคลในท้องถิ่น ในการปฏิบัติงานขององค์คณะบุคคลตามบทบาทหน้าที่ให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในท้องถิ่น ตัวบุคคลที่เข้าร่วมงานในองค์คณะบุคคลควรมีคุณลักษณะดังนี้

3.1 ความรู้ ความสามารถที่เกี่ยวกับการศึกษา เช่น บทบาทหน้าที่ขององค์คณะบุคคล ขอบข่ายของสถานศึกษา หลักสูตร เป็นต้น เพื่อให้คำปรึกษา แนะนำ แสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการศึกษาได้

3.2 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของหน่วยงาน องค์คณะบุคคลส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของหน่วยงาน เช่น มีการนำทรัพยากรในชุมชนมาสนับสนุน การพัฒนาการศึกษา สนับสนุนช่วยเหลือนักเรียน ติดต่อบุคคลหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นวิทยากร เป็นต้น

3.3 การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และหน่วยงานองค์คณะบุคคลหรือคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา มีการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ ในท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมจัดทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างหน่วยงานกับหน่วยงานหรือ การสนับสนุนให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนหน่วยงาน จะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมเพิ่มขึ้น

3.4 มีอุดมการณ์พัฒนาการศึกษาเข้ามาเป็นอาสาสมัคร เพื่อให้ระบบขององค์คณะบุคคลก้าวไปข้างหน้าได้เป็นระบบ สร้างคุณค่าให้แก่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา อาจกล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะเช่นนี้ ประชาชนหรือชุมชนได้ใช้

ความพยายามหรือใช้ทรัพยากรบางอย่างของตน เช่น ความคิด ความรู้ ความสามารถ หรือ ทรัพยากรอื่น ๆ ในกิจกรรมการพัฒนา จะเปรียบเสมือนการมีส่วนร่วมแบบยั่งยืน เพราะ กระบวนการที่ประชาชนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและท้องถิ่นได้เข้าไปเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา โดยร่วมแสดงความคิดเห็น เสนอแนะรวมทั้งการแก้ปัญหาความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาของท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า

3.5 การประชาสัมพันธ์ องค์กรบุคคลที่มีความเข้าใจในการประชาสัมพันธ์จะเป็นส่วนหนึ่งที่จะเผยแพร่ผลงานของหน่วยงานให้ชุมชนรับทราบความรู้และผลงานได้ ซึ่ง การประชาสัมพันธ์ อาจมีลักษณะไม่เป็นทางการ เช่น การสนทนา พูดคุย การยกย่อง เชิดชูเกียรติ

4. ปัจจัยด้านการบริหารการศึกษา

องค์กรบุคคลมีความสำคัญยิ่งต่อการปฏิรูปการศึกษา เพราะประกอบด้วย ผู้แทนกลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการศึกษา ซึ่งมีทั้งผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นต้น เพื่อเข้ามาเป็นผู้สะท้อนปัญหาและความต้องการ และมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย แผน ทิศทางในการจัดการศึกษาในท้องถิ่น โดยเฉพาะนโยบายปฏิรูปการศึกษาที่เน้นการกระจายอำนาจบริหาร และจัดการศึกษาไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา เน้นความเป็นอิสระ และการมีส่วนร่วมของชุมชน

การดำเนินการดังกล่าวจึงจำเป็นต้องยึดหลักการบริหารการศึกษา ดังนี้

4.1 ยึดหลักธรรมาภิบาล การบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมที่ดี หรือธรรมาภิบาล ซึ่งมีหลักการสำคัญ 6 ประการ คือ

4.1.1 หลักนิติธรรม ใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานอย่างเป็นธรรมกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นต่อนักเรียนและประชาชน

4.1.2 หลักคุณธรรม ยึดมั่นในความถูกต้องดีงามในการปฏิบัติหน้าที่ เป็นตัวอย่างแก่สังคม มีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย และประกอบอาชีพสุจริต

4.1.3 หลักความโปร่งใส การทำงานทุกขั้นตอนต้องยึดหลักโปร่งใส เพื่อสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีการปรับปรุงกลไกการทำงานร่วมกันให้สามารถตรวจสอบ มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย สร้างโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก

4.1.4 หลักการมีส่วนร่วม มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามานำเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญการบริหารและจัดการศึกษา

4.1.5 หลักความรับผิดชอบ มีความตระหนักในสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น สำนึกและรับผิดชอบต่อผลการตัดสินใจที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา การใส่ใจ การกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้อง เคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างและมีความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตนเอง ตามบทบาทหน้าที่ขององค์คณะบุคคล

4.1.6 หลักความคุ้มค่า มีการบริหารและจัดการศึกษา การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยตรงแก่ให้คนไทยหรือเด็กไทยมีความประหยัด ใช้จ่ายอย่างคุ้มค่า และรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

4.2 ยึดหลักการแบบองค์รวม การดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาขององค์คณะบุคคล ให้เกิดประสิทธิผลอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องประสานความร่วมมือในการปฏิบัติงานซึ่งกันและกัน ให้มีลักษณะมีความเป็นองค์รวม และเกิดการมีส่วนร่วมกับทุกงานที่เกี่ยวข้อง องค์คณะบุคคลทุกคณะ ผู้บริหารการศึกษา ทั้งผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือ “ผู้เชื่อมโยง” ระหว่างองค์คณะบุคคลทุกคณะในฐานะที่ทำหน้าที่เป็นกรรมการและเลขานุการหรือประธานกรรมการ ควรเป็นผู้ประสานการดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ และผู้เชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศที่เป็นข้อคิดเห็น มติขององค์คณะบุคคลในแต่ละคณะ ให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและร้อยรัดกันอย่างเป็นองค์รวม ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมประกอบด้วย ปัจจัยด้านองค์ประกอบของหน่วยงาน ปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านองค์คณะบุคคล และปัจจัยด้านการบริหารการศึกษา

การบริหารงานวิชาการ

ความหมายการบริหารงานวิชาการ

ภิญโญ สาร (2523 : 436) ได้ให้ความหมายการบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการสอนให้เกิดผลดีแก่นักเรียน และมีประสิทธิภาพสูงสุด

อุทัย ธรรมเตโช (2531 : 76) กล่าวถึงการบริหารงานวิชาการว่า เป็นการบริหารกิจกรรมทุกชนิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพสูงสุด

พิชัย เสี่ยมจิตต์ (2542 อ้างถึงใน อิทธิเดช สิทธิจันทร์ 2553 : 17) การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์ที่จะนำทรัพยากรในการบริหารมาประกอบกันตามกระบวนการ

บริหารในการจัดกิจกรรม การพัฒนาหรือปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเกิด ประสิทธิภาพสูงสุดแก่ผู้เรียน

ธวัชชัย เปรมปรีดี (2542 : 89) ได้ให้ความหมายการบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารเกี่ยวกับหลักสูตร การเรียนการสอน การนิเทศการศึกษา กิจกรรมเสริมวิชาการต่าง ๆ ตลอดจนบริหารสื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ ภายในโรงเรียนทั้งหมด

จากความหมายของการบริหารงานวิชาการดังกล่าว สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรม การปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและเกิด ประสิทธิภาพสูงสุดแก่ผู้เรียน

แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาด้านวิชาการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 ข : 28 - 46) ได้กำหนดแนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาด้านวิชาการให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและ สถานศึกษา มีรายละเอียด ดังนี้

1. หลักการและแนวคิด

1.1 ยึดหลักให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและ สังคมอย่างแท้จริง โดยมีครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วม

1.2 มุ่งส่งเสริมสถานศึกษาให้จัดกระบวนการเรียนรู้ โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด

1.3 มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตร กระบวนการ เรียนรู้ รวมทั้งเป็นเครือข่ายและแหล่งเรียนรู้

1.4 มุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน โดยจัดให้มีดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัด หลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ และสามารถตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาได้ทุกช่วงชั้นทั้ง ระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา

1.5 มุ่งส่งเสริมให้มีการร่วมมือเป็นเครือข่าย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพใน การจัดและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

2. ขอบข่ายและภารกิจงานตามที่กำหนดในกฎกระทรวงฯ

2.1 การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตร ท้องถิ่น

2.2 การวางแผนงานด้านวิชาการ

2.3 การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา

- 2.4 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
- 2.5 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- 2.6 การวัดผล ประเมินผล และการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน
- 2.7 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 2.8 การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้
- 2.9 การนิเทศการศึกษา
- 2.10 การแนะแนว
- 2.11 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา
- 2.12 การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ
- 2.13 การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น
- 2.14 การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุ องค์กร หน่วยงานสถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
- 2.15 การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา
- 2.16 การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้สถานศึกษา
- 2.17 การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
3. การบริหารงานวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
  - สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดำเนินการ ได้ตามภาระงานที่กฎกระทรวงฯ ประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยกเว้นภาระงานดังต่อไปนี้ มิใช่อำนาจหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ได้แก่
    - 3.1 การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา
    - 3.2 การวัดผล ประเมินผล และการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน
    - 3.3 การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้สถานศึกษา
4. การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาด้านวิชาการ
  - ภาระงานด้านการบริหารงานวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ต้องขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ได้แก่
    - 4.1 การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น
    - 4.2 การวางแผนงานด้านวิชาการ
    - 4.3 การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น
5. ขอบข่ายการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

5.1 การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น

5.1.1 ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อกำหนดกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

5.1.2 ศึกษา วิเคราะห์และจัดทำข้อมูลสารสนเทศท้องถิ่นเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการจัดทำกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

5.1.3 จัดทำกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเพื่อพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

5.1.4 สอบถามและรับฟังความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้องเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ก่อนนำไปปรับปรุงและจัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษาต่อไป

5.1.5 นำเสนอสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเพื่อให้คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาให้ความเห็นชอบ

5.1.6 เผยแพร่และประชาสัมพันธ์กรอบสาระการเรียนรู้ให้สถานศึกษานำไปพิจารณาจัดทำรายละเอียดของสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษาอย่างเหมาะสม

5.1.7 นิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลเพื่อนำผลการประเมินมาใช้วางแผนปรับปรุงกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นและพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

5.2 การวางแผนงานด้านวิชาการ

การดำเนินงานด้านวิชาการและนิเทศตามความต้องการจำเป็นของสถานศึกษา เพื่อพัฒนา ส่งเสริมสนับสนุนให้ครู ผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนงานด้านวิชาการ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ การดำเนินการดังกล่าวต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

5.2.1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

1) ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดย

- จัดทำกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเพื่อให้สถานศึกษาพิจารณาใช้เป็นกรอบทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

- จัดทำศูนย์รวบรวมหลักสูตรและนวัตกรรมในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

- ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

2) นิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินหลักสูตรและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

5.2.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

- 1) ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย
- 2) ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในสถานศึกษา
- 3) ส่งเสริม สนับสนุนและยกย่องครูที่มีความสามารถในการจัดและพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- 4) ส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง
- 5) เป็นศูนย์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

5.2.3 การประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

- 1) ดำเนินการดำเนินงานบริหารและพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาอย่างรอบด้านเพื่อสร้างข้อมูลพื้นฐาน เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนา
- 2) พัฒนาระบบฐานข้อมูลระหว่างสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 3) พัฒนามาตรฐานการศึกษาหรือตัวชี้วัดในระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือพัฒนาตัวบ่งชี้ตามบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
- 4) ประกาศและประชาสัมพันธ์ให้โรงเรียนทุกแห่งได้รู้เป้าหมายที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำหนด
- 5) กำหนดแผนงานและวิธีการส่งเสริมสถานศึกษาที่มีการพัฒนาเป็นระบบ เพื่อยกระดับคุณภาพให้สูงขึ้น ส่วนสถานศึกษาที่ไม่มีความพร้อม วางแผนที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้พัฒนาสู่มาตรฐาน
- 6) การดำเนินการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษาโดยใช้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยเป็นเป้าหมาย
- 7) ส่งเสริมให้สถานศึกษามีการประเมินตนเองเป็นระยะและนำผลประเมินไปพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
- 8) จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานการศึกษา
- 9) จัดทำฐานข้อมูลสถานศึกษาเป็นรายโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องให้เห็นเป็นภาพการพัฒนา

10) สร้างจิตสำนึกให้สถานศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้ถึงมาตรฐาน

5.2.4 การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ การพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

- 1) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดและพัฒนาแหล่งเรียนรู้
- 2) รวบรวมสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและเผยแพร่เพื่อประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาและสาธารณชน
- 3) เพิ่มสมรรถนะของระบบการให้บริการสื่อและแหล่งเรียนรู้โดยใช้ ICT ในเขตพื้นที่การศึกษา

5.2.5 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

- 1) ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษา การเรียนการสอน สื่อและแหล่งเรียนรู้
- 2) ดำเนินการให้มีการพัฒนาบุคลากรในเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาให้สามารถทำการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
- 3) รวบรวมและเผยแพร่ผลการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา รวมทั้งสนับสนุนให้มีการนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 4) ส่งเสริม สนับสนุน และยกย่องครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้บริหารที่ทำผลงานวิจัย

5.2.6 การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

- 1) ส่งเสริมและสนับสนุนชุมชนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้
- 2) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนในเขตพื้นที่การศึกษาสามารถเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ
- 3) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนในเขตพื้นที่ศึกษามีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ สร้างเครือข่ายการเรียนรู้และประสบการณ์ที่เหมาะสม

5.3 การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น

5.3.1 ร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาและองค์กรอื่นในการพัฒนางานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียน

5.3.2 ส่งเสริมให้สถานศึกษาร่วมมือในงานพัฒนาวิชาการ

5.3.3 เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน ศิลปะ วัฒนธรรมของชุมชน

5.3.4 ประสานงานระหว่างสถานศึกษา ชุมชน หน่วยงาน ส่วนราชการต่าง ๆ และภาคเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาได้มีส่วนร่วมในการให้บริการแก่ชุมชน หน่วยงาน ส่วนราชการ และการพัฒนาท้องถิ่นนั้น

การดำเนินการตาม 5.3.1 – 5.3.4 โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

กัลยา จันมณี และคณะ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาความร่วมมือในการปฏิบัติบทบาทของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 พบว่า การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 1 มีการปฏิบัติหน้าที่ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยในการปฏิบัติสูงสุด คือ ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา และสถาบันสังคมอื่นในรูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา

กมลมาลย์ ทิพย์รัตน์ (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ในกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามัน ได้แก่ ภูเก็ต พังงา และกระบี่ ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการปฏิบัติงานของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาตามอำนาจบทบาทหน้าที่โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาตามตัวแปรพบว่า ด้านประสิทธิภาพที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและด้านความเข้าใจด้านการศึกษาแตกต่างกัน การปฏิบัติงานของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาไม่แตกต่างกัน ด้านเจตคติต่อระบบงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแตกต่างกัน การปฏิบัติงานของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาแตกต่างกัน การปฏิบัติงานของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาตามตัวแปรเจตคติต่อระบบงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยภาพรวมมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 2) ข้อเสนอแนะการปฏิบัติงานของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาให้ประสบผลสำเร็จพบว่า ควรประชุมสัมมนาเพื่อทำความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาให้ชัดเจน ควรมีการประสานงานอย่างเป็นทางการ และควรให้คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาได้รับทราบการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้มากกว่านี้

อำนาจ ชนวงษ์ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อความมีประสิทธิผลเชิงระบบในการดำเนินงานของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา : กรณีกลุ่มจังหวัด “ร้อยแก่นสาร” จากผลการวิจัยได้เสนอเชิงนโยบายดังนี้ 1) วาระการดำรงตำแหน่ง ครั้งละ 2 ปี ควรเปลี่ยนเป็น 4 ปี 2) ไม่ควรกำหนดวาระการดำรงตำแหน่ง 3) การกำหนดอำนาจหน้าที่การกำกับดูแล จัดตั้ง ยุบ หรือเลิก สถาบัน การศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษา ไม่ชัดเจนมีปัญหาในการปฏิบัติ 4) ควรมีการกำหนดจำนวนครั้งของการประชุมคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาให้ชัดเจน 5) ควรออกระเบียบที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของคณะกรรมการให้มีความชัดเจนขึ้น 6) ควรให้กรรมการมีส่วนร่วมในการกำหนดวาระการประชุม 7) เร่งรัดให้มีการบริหารที่ให้ผู้ชมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น เพื่อให้เกิดความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ และตรวจสอบการดำเนินการของโรงเรียน 8) เร่งจัดให้มีการพัฒนาในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา และสถาบันสังคมอื่น เพื่อให้มีการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา

สุจารี เวียงสมุทร (2550 : 126-128) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทการปฏิบัติงานของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี สระบุรี และสิงห์บุรี พบว่า บทบาทการปฏิบัติงานของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี สระบุรี และสิงห์บุรี ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล ด้านบริหารทั่วไป ในภาพรวมมีบทบาทการปฏิบัติงานในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านวิชาการ ได้แก่ การสนับสนุนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพของสถานศึกษา การกำกับดูแลให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปฏิบัติตามกรอบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สอดคล้องกับหลักสูตร และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านงบประมาณ ได้แก่ การสนับสนุนระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา รับทราบการใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษาและหน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษา

นภาพร อุทัยสาร (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาระบบงานเลขานุการคณะกรรมการเขตพื้นที่ศึกษามหาสารคาม เขต 1 อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม พบว่า โดยสรุป การพัฒนาระบบงานเลขานุการคณะกรรมการเขตพื้นที่ศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยการศึกษาจากเอกสาร คู่มือ การปฏิบัติงานธุรการ ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับงานธุรการ ประชุมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศ กำกับ ติดตาม การดำเนินงาน ทำให้การปฏิบัติงานของกลุ่มงานเลขานุการคณะกรรมการเขตพื้นที่ศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีความคล่องตัว สะดวกในการนำไปปฏิบัติ มีระบบขั้นตอนที่ดี แต่อย่างไรก็ตามยังมีจุดอ่อนด้านบุคลากรในการสร้าง

ความตระหนักในหน้าที่ให้ความพร้อมที่จะทุ่มเท เสียสละการทำงานด้วยความเต็มใจ จึงต้องมีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

ทศพร จันทรเนตร (2551 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการปฏิบัติงานของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดเชียงราย พบว่า ระดับการปฏิบัติงานของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดเชียงรายด้านการกำกับดูแล จัดตั้งยุบรวมหรือเลิกสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีผลการปฏิบัติงานสูงสุด ส่วนด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันการศึกษาอื่น ๆ มีผลการปฏิบัติที่ดีที่สุด และภาพรวมของแนวทางแก้ไขการปฏิบัติงาน ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมีความพร้อมต่อประเด็นในการจัดการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด โดยมีความเคลื่อนไหวเชิงรุกให้มาก และเร่งพัฒนาความพร้อมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้สามารถตอบสนองต่องานทางการศึกษาดังกล่าว ควรจัดประชุมสัมมนาให้ความรู้และแนวทางปฏิบัติแก่คณะกรรมการ บุคลากรของเขตพื้นที่การศึกษาและท้องถิ่นเกี่ยวกับบทบาทอำนาจหน้าที่ รวมทั้งควรมีงบประมาณสนับสนุนการดำเนินการของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

แหววตา ทองเกลี้ยง (2553 : 72-73) ได้ศึกษาเรื่อง ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรบุคคลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว พบว่า ระดับความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรบุคคลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านบริหารวิชาการ ได้แก่ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพของสถานศึกษา กำหนดนโยบายทางวิชาการของสถานศึกษา และการประเมินผล ติดตามผลการพัฒนาสถานศึกษา และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านบริหารทั่วไป ได้แก่ การส่งเสริมให้เด็กวัยการศึกษาภาคบังคับเข้าศึกษาในสถานศึกษา การส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษา และการจัดหาทุนการศึกษาช่วยเหลือนักเรียนขาดแคลนยากจน

จักรกฤษ วิชา (2548 อ้างถึงในทศพร จันทรเนตร, 2551 : 45) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 1 ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณและด้านการบริหารทั่วไป พบว่า ประสบปัญหาอุปสรรคด้านวิชาการ คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาไม่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมและรับทราบข้อมูลด้านวิชาการ ไม่มีเรื่องวิชาการในการประชุมแต่ละครั้ง ขาดงบประมาณในการกำกับติดตาม คณะกรรมการส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจทางด้านหลักสูตรการเรียนการสอน การประชุมการนำเสนอข้อมูล แผนปฏิบัติการไม่มีการวางแผนร่วมกันแต่นำมาพิจารณาาร่วมกัน ด้านอื่น ๆ ได้แก่ การยอมรับบทบาทของคณะกรรมการมีน้อย และคณะกรรมการไม่เข้าใจไม่ทราบนโยบายของสำนักงาน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2549 : 264-270) ได้นำเสนอรายงานการวิจัย ประเมินผลการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาให้เขตพื้นที่การศึกษา ฉบับสมบูรณ์ ได้ข้อสรุป ดังนี้ 1) ปัญหาอุปสรรคของการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้เขตพื้นที่การศึกษา พบว่า ความไม่ชัดเจนในบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการส่วนใหญ่ เห็นว่า บทบาทของคณะกรรมการไม่ชัดเจนและมีบทบาทน้อย ไม่มีความมั่นใจในบทบาท คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง นโยบายและยุทธศาสตร์ การบริหารจัดการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 2) ผลการดำเนินงานของเขตพื้นที่การศึกษา พบว่า การดำเนินงานของเขตพื้นที่การศึกษา ด้านวิชาการ โดยสรุปแล้ว ประธานกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาและผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเห็นว่าผลการดำเนินงานด้านวิชาการ ของเขตพื้นที่การศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก แต่ผู้อำนวยการสถานศึกษาเห็นว่าผลการดำเนินงาน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง

ดิเรก พรสีมา และคณะ (2553 : 353) ซึ่งได้ทำการวิจัยการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษาสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา พบว่า ความสำเร็จที่เกิดจากการกระจาย อำนาจ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการ ทุกด้านในระดับมากเป็นส่วนใหญ่ อาจมีบางเรื่องของบางด้านที่ประสบความสำเร็จระดับปานกลาง ทั้งสำนักงานและสถานศึกษาต่างเห็นว่าตนเองมีอำนาจตัดสินใจด้านวิชาการสูงสุด แต่คุณภาพ ของผู้เรียนกลับไม่สูงเป็นสัดส่วนกับอำนาจตัดสินใจที่ผู้อำนวยการสำนักงานและสถานศึกษา ได้รับ ผู้อำนวยการสำนักงานและสถานศึกษาเห็นว่าตนเองบริหาร โดยยึดหลักธรรมาภิบาล แต่ใน ความรู้สึกร่วมของกลุ่มตัวอย่างแทบทุกกลุ่มเห็นว่า ตนเองมีส่วนร่วมในการวางแผนและการปฏิบัติตาม แผนทุกด้าน ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปในระดับ ปานกลางค่อนข้างต่ำ ทั้ง ๆ ที่การมีส่วนร่วมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของการบริหาร โดยยึดหลักธรรมาภิบาล

งานวิจัยต่างประเทศ

Harold (1983 อ้างถึงในสุจารี เวียงสมุทร, 2550 : 59) ได้ศึกษาอำนาจบทบาทของ คณะกรรมการ โรงเรียนในการบริหารการศึกษาระดับท้องถิ่นในมลรัฐนิวเซาท์เวลล์ โดยได้ทำการ ศึกษาถึงสภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการ โรงเรียนมีบทบาทสำคัญมากในการกำหนดนโยบายและการเข้ามามีส่วนร่วมในการ บริหารการศึกษาของท้องถิ่น

Gold (2000 อ้างถึงในแววตา ทองเกลี้ยง, 2553 : 52) ได้ศึกษาการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยเน้นการให้ความร่วมมือระหว่างชุมชน ผู้ปกครอง และนักการศึกษา ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษาในรัฐฟิลาเดลเฟีย ผลการวิจัยพบว่า การจัดการของชุมชนเป็นสื่อกลางระหว่างผู้ปกครอง ครอบครัว กับโรงเรียน เพื่อเป้าหมายในการเสริมสร้างการอ่านออกเขียนได้ และการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับชุมชน ทำให้ผู้ปกครองได้รับความรู้เกี่ยวกับชุมชน ดังนั้น การสร้างหุ้นส่วนและความร่วมมือระหว่างผู้ปกครอง กับนักการศึกษา ทำให้เกิดทรัพยากรที่มีคุณค่าทั้งด้านสังคมและวัฒนธรรมให้แก่โรงเรียน

Prince of Songkla University
Pattani Campus